

Carta del sant Pare Francesc sobre el paper de la literatura en l'educació

Guadalupe Ortiz de Landázuri Busca¹

El Papa Francesc va publicar el 4 d'agost passat aquesta carta que porta data del 17 de juliol². Es tracta d'un document relativament breu, ja que no arriba a 10 pàgines, i que ha tingut poc ressò en la majoria de mitjans, en part perquè a l'estiu no estem gaire acostumats a rebre un document papal d'entitat.

Articula el discurs en 44 punts organitzats en 8 blocs temàtics: “Fe i cultura”; “Mai un Crist sense carn”; “Un gran bé”; “Escoltar la veu d'algu”; “Una forma d'exercici de discerniment”; “Atenció i digestió”; “Veure a través dels ulls dels altres”; i “El poder espiritual de la literatura”.

La recepció general de la carta ha estat benvolent ja que, en principi, la literatura no és un front polèmic. Tanmateix, no es pot circumscriure aquest document com un gest romàntic o idealista de Francesc.

Cal entendre aquesta actitud de Francesc com una crida a reforçar encara més la importància i valoració de l'humanisme com a substrat en la formació dels seminaristes, dels agents pastorals i en general del poble cristià.

La preocupació seriosa del sant Pare per la situació de l'església que li ha tocat governar i conduir rau a la base d'aquest escrit, que revela les motivacions que l'empenyen.

Francesc fa molt més que una simple lloança de la literatura com a flor d'estiu. Incideix en una defensa aferrissada de la lectura com a clau de volta en la formació bàsica dels seminaris i, per extensió, a altres àmbits educatius.

Cal recordar que la formació primera de Bergoglio és a més de la química, la filosofia i, per suposat, la teologia. Va exercir de professor de literatura i de psicologia pels volts dels anys seixanta i, també com a bon argentí estima la lectura. Aquesta predisposició literària es fa palesa en les seves intervencions, especialment en el domini de la llengua, l'ús de les metàfores i el llenguatge simbòlic.

En aquesta breu carta manté el seu discurs de defensa literària en quatre tipus de referents d'autoritat: literaris: J. L. Borges (no hi podia faltar), T. S. Eliot, M. Proust, C. S. Lewis... documents pontificis. com ara *Gaudium et*

spes, del Concili Vaticà II, *Carta als artistes*, de sant Joan Pau II, l'exhortació *Evangelii gaudium*, del mateix Papa Francesc, i les “valentes paraules” de sant Pau VI als artistes. Cita també teòlegs i pensadors -Rahner, Maritain, i Cocteau- i fa una referència a sant Ignasi de Loiola.

És coneguda també la preocupació i dedicació de Francesc d'impulsar i sotmetre a examen com és i com hauria de ser la primera formació dels futurs sacerdots, i, per extensió la d'altres joves i adults cristians en l'Església. La revisió del seminaris en tot el món ha estat un dels objectius del recent sínodo, encarregat al cardenal Cobo.

Algunes idees principals que aporta Francesc serien:

- La literatura en el camí de maduració personal.
- La proposta d'un canvi radical de ritme en l'educació dels joves a través de la lectura.
- La literatura és un mitjà que educa el cor i la ment del pastor, obre espais interiors que ajuden a no tancar-se; si no hi ha lectura es cau en un empobriment en la formació.
- L'acostament als clàssics amplia les pròpies experiències i afavoreix la capacitat de concentració; calma l'ansietat; ajuda a créixer en empatia.
- El diàleg amb la cultura escrita facilita la manera de presentar el missatge cristià de manera actual i més propera als nostres conciutadans.

- Obre la capacitat de tocar el cor dels altres i commoure perquè s'obrin a l'anunci de Jesús.
- Enriqueix la psicologia interior personal en conèixer les reaccions dels personatges que configuren les peces literàries.
- Fomenta el treball de coneixement personal íntim; és un remei per no aïllar-se, per sanar i enriquir la nostra sensibilitat.
- Ajuda a entendre la pròpia experiència de vida. Educa la mirada; ensenya a observar amb pausa i provoca la comprensió.
- La literatura ens ofereix els valors humans universals de la vida.

En resum, el document convida a llegir bons llibres i, com diu la carta (núm. 42). “la literatura ajuda el lector a destruir els ídols dels llenguatges autoreferencials, falsament autosuficients, estàticament convencionals, que de vegades corren el risc de contaminar també el discurs eclesial, empresonant la llibertat de la Paraula.

¹ Filòloga, Editora i Crítica literària.

² Veure a:

https://www.vatican.va/content/francesco/es/letters/2024/documents/20240717-lettera-ruolo-letteratura-formazione.html#_ftnref14. Accés el 3 de desembre de 2024. Accés el 3 de desembre de 2024